Porto opłacono ryczałtem.

Ч. 12. (395) Неділя, дня 20. березня (марта) 1927. Рік IX.

Адреса Редакції і Адміністрації „Український Голос" Перемишль, Побереже ч. 1.

Конто П. К. О. в Варшаві № 142.807

Передплата в краю виносить 10 зол. річно, 5·50 зол. півpічно, 3 зол. чвертьрічно. В Чехії квартально 18 ч. к. (передплату в Чехословаччини складати на конто Адм. „Укр. Голосу" в Živnostenska Banka Praze). Для Франції 60 фр. річно, для Амер ки 2 ¼ дол. річно.

Ціна прим. 25 с.

Редактор приймає щодня від год. 1½—2½.

Рукописів Редакція не звертає. Не оплачених писем не приймається

УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС

політично-економічний орган.

Даремні сподівання.

Підчас польсько-большевицької війни в 1920 р. в таборі Пілсудского вигинула справа, кого взяла собі на союзника: Петлюру чи Махна. Одні радили переговорювати з Петлюрою, другі з Махном. Прихильники союза з Махном говорили: Махно бандит, його вплив можна використати і копнути; а з Петлюрою буде клопіт, бо він державник, біля нього гуртуються національно свідомі Українці і вони ставнувши твердою ногою над Дніпром, скорше чи пізніще зажадають звороту „кресів". Прихильники союза з Петлюрою відповідали: армія Махна —банда, непевна штука, а Петлюра популярний на Україні — буде притягати маси до себе, отже буде більша поміч в боротьбі з большевиками; а найважніще — коли Петлюра підпише, що зрікається зі Східної Галичини і Волині, це буде мати на заході свою вартість, бо Петлюра є головою Директорії, а Директорія має повновласть від революційного парляменту — Трудового Конґресу. І заключено союз з Петлюрою. Пілсудскі пішов на Київ. Внедовзі його армія накивувала пятами знад Дніпра і то так скоро, як рідко коли яка друга армія в світі. Підчас отсеї соромної втечі Петлюра віддав Пілсудскому велику прислугу: якщо під Замостєм не булоби армії ґен. Безручка а над Дністром армії ґен. Павленка, большевики занялиби були цілу Галичину, захопилиби були і Варшаву.

У відплату за ратунок армія Петлюри опинилася на основі риського договору Поляків з большевиками за дротами в таборах інтернованих. І вийшло таке: Пілсудскі йшов на Київ, — мовляв Україну визволяти, а риський договір заключував з доручення того самого Пілсудского найтяжчий ворог українського народу Ст. Ґрабскі, якого життєвою мрією є помирити Польщу з Москвою коштом українських земель. Ґрабскі в своїх писаннях докладно зясовує своє становище в українській справі. Він каже: західні Українці загрожують моцарствовому становищу Польщі, а повстання Української Держави над Дніпром відірвалоби Росію від Чорного Моря. Значить, Україна небезпечна для Польщі і Москви, тому треба їм поділитися українськими землями і нехай Москва зїдає свою пайку, а Польща свою. І отсей Ґрабскі з доручення Пілсудского був творцем риського мира. До кінця 1922 року стояв Пілсудскі на чолі польської держави. Та на західно-українських землях вся влада на ділі була в руках компанії Ґрабського. Вона не дармувала. І так: До кінця 1922 кольонізовано 445.000 гектарів української землі Мазурами. Польща застала в Східній Галичині 2612 українських народніх шкіл. В р. 1920/21 число їх спало вже на 1930 (тепер є около 900). На північно-західних землях застала Польща 1050 українських шкіл, основаних за часів української влади. В березні 1923 р. було їх вже тільки 421, а тепер нема ні одної.

Богатомовні числа. Чи треба пригадувати, як десятки тисяч Українців пересувалися через тюремні брами, як урядовців-Українців масово кидано на Мазурщину, як православні церкви на Волині і Холмщині перемінювано на костели і тд. Все це своїми початками сягає в часи, коли Пілсудскі був начальником держави. З початком 1923 р. Пілсудскі сходить в тінь, влада переходить всеціло в руки табору Ґрабского і Вітоса. Перше польська „демократія", тобто табор, що молився до Пілсудского, їздив по світі і щебатав про свої свободолюбиві наміри, мовляв — зачекайте Французи, Анґлійці і и. народи, нехай Польща відсапне після війни, а ми (тобто „демократія" польська) рай створимо підбитим народам. Після 14 березня 1923 р. вона води в уста набрала, перестала бавитися великими кличами, віддала владу в аренду Ґрабским і компанії. Її чолові люде навіть брали участь в урядах вшехпольсько-людовецьких, на спілку з „народовими" партіями кували закони для „кресів". А один з них — Туґут, будучи заступником премієра, таки просто з моста заявив, що він визнає правильною польонізаційну політику вшехполяків на „кресах".

Вшехпольська політика спиралася на певняку, що на сході йде до віднови царату, що большевики скорше чи пізніще перевернуться, а тоді з царем — батюшкою легко буде зговоритися Польщі, легко буде помиритися коштом Українців. До безоглядно польонізаційної політики заохочувало вшехполяків ще й те, що бачили, як крайно ворожо ставляться до українського національного руху за Збручем большевики. Не добачили, як большевики, попікшись на боротьбі з українською національною стихією, зробили відворот в національній політиці. Не добачила цього й польська „демократія". Вона сховавшись за плечі вшехполяків, чекала, що вийде з їхньої політики на „кресах". Міжтим за кілька років на Радянській Україні пішла велика праця на культурному полі, повстала Всеукраїнська Академія Наук і українські високі, середні й народні школи. Під напором української національної стихії большевики опинилися в примусовому поможенню взятися за відмосковлювання України, започаткувати т. зв. українізацію. Щоби вдержатися на поверхні большевики пішли на зустріч національним змаганням і других народів б. царської Росії. І тепер на ділі не можна вже говорити про Росію від Балтику по Тихий Океан. На цім великанськім просторі йде формування кільканайцяти національних держав, з якими доведелосяби числитися кожній силі, яка прийшлаби після упадку большевиків. І тут лежить тайна, чому большевики ще досі держаться. Їхній упадок не лежав і не лежить ще в інтересі цілої низки народів, яких національне відродження звязане з великою революцією Сходу.

В минулому році за благословенством Анґлії прийшов в Польщі переворот. Большевики зачали на добре пакостити Анґлії в Азії, тому Анґлія стала продумувати над відплатою їм в Европі. Тому на чолі польської політики опинився той самий Пілсудскі, що в 1920 р. ходив походом над береги Дніпра. І знову в польській пресі заговорено про два „братні народи", пригадано „братерство броні" 1920 року, пересунено межі „західної культури" на московсько-українську границю. Польській „демократії" здається, що український народ по обох боках Збруча дасться взяти на грушки на польських вербах.

Даремні сповідання. Галичане давно знають Поляків, а Українці инших земель мали нагоду пізнати після 1920 р. *(мс)*.

Наслідки кольонізації.

Польські політики постановили при помочі кольонізації спольщити „креси" т. є. землі заселені українською людністю. Від р 1919 ведеться ця кольонізація на велику міру. Поміщицькі лани заселювали мазурські кольоністи і тільки їм продавано землю. За те місцевому українському населенню не вільно було землі продавати, а якщо який польський дідич відважився би продати українському селянинови кусник землі, того вшехпольські ґазети називали „sprzedawczykiem polskiej ziemi" і справа кінчилась тим, що земський уряд не хотів затвердити продажі. Український селянин відходив ще з великою стратою, особливо до р. 1924 коли польським грошем була марка. Український селянин, заплативши за ґрунт добрим грошем, по кількох місяцях або і по році (коли уряд земельний не затвердив продажі) діставав ту саму суму марок назад, але ця сума була вже обезцінена.

Мало того. Мазурські кольоністи діставали всі можливі полекші, а навіть були випадки, що з уряду видавано накази, щоб реквірованими фірами українських селян перевозити манатки кольоністів зі стації до села. Так отже кольоністи діставали безплатний перевіз манаток з Мазурщини на послідну стацію а звідси українські селяне перевозили за дармо ці манатки на ґрунт кольоністів.

Українські ґазети і укр. парляментарні посли безуспішно протестували проти такої земельної політики. Надармо вони звертали увагу польського уряду, що кольонізація збудить страшну ненависть місцевого населення проти кольоністів. Але і ці перестороги були горохом, киданим об стіну. Нічо не помагало. Земельна кольонізаційна політика велась і ведеться ще з більшою силою, а вшехпольський ватажок прилюдно заявив, що за 25 літ не буде „кресів", бо всі „національні меншости" зчезнуть.

Але чоловік стріляє, а Бог кулі носить. Таке і з кольонізацією. Польські політики вирахували, що за 25 літ не буде „кресів", а тимчасом воно інакше складається. Недавно „Czas" помістив був довший допис з Волині, в якому дописувач нарікав, що польські кольоністи українізуються, бо з укр. населенням не можуть собі дати ради. Котріж кольоністи не хотять українізуватися, то втікають продаючи ґрунт. В таку саму нуту вдаряють тепер і инші польські ґазети. „Warszawianka" в ч. 64 з д. 7/3 1927 в статті п. н. „Niepokojące zjawiska" пише, що тепер мазурські кольоністи з під Дубна та Скалату продають свої землі і купують ґрунти з парцеляції на польській землі, хоть там ціна ґрунтів вища як на „кресах". Далі пише „Warszawianka" так:

„На питання, що змушує їх переноситися з „кресів", відповідають кольоністи, що відносини в місцях їх дотеперішного побуту стаються по просту неможливі. Аґітація проти всього, що польське, прибирає (як говорять) так застрашаючі розміри, що по їх думці, вкоротці ніхто не буде певний життя і майна. Жінки плачуть і заклинають своїх чоловіків, щоби ратували їх і дітей. Є лиш два виходи: або виректися польськости, або еміґрувати. Хто може вибирає сю другу дорогу. Коли такі факти зіставимо з другим дуже знаменним обявом, про котрий чується що раз частіще, що в воєвідствах поліськім і новгородськім польські шляхтичі перестають говорити по польськи а зачинають порозуміватися місцевою мовою, то дійдемо до не дуже потішаючих внесків. Бож прецінь шляхоцька братія мимо понад 100 літ російського гнету зберігала і мову і національні прикмети. Значить, щось мусіло дуже зіпсутися на гірше в місцевих відносинах.

П. Бриндза — Нацкі, автор цеї статті дуже невторопний чоловік, коли нерозуміє явищ, про які пише. Не розуміє процесу, який йде на українських землях. Тут на 1,225.000 всіх господарів є 976.000 господарств несамостійних, карловатих, яких власники не можуть вижити зі свого ґрунту. Значить, на західно-українських землях земельна реформа являється різко пекучою справою. Тимбільше, що тут взагалі за великий процент рільничого населення. Коли на Горішнім Шлеську на 1000 мешканців управою землі займається 310 люда, а в Конґресівці 566, то в Сх. Галичині на 1000 мешканців живе з управи землі мало що менше як 800. Міжтим на наших землях поміщицькі землі парцелюється поміж спроваджених з заходу Мазурів.

Враження з Волині.

Здавалося, що та горсточка інтеліґенції мусіла замкнути уста, ослабнути й завмерти. Але живий дух відродженої нації, запал до національного й культурного життя, що розірвали вже ланцухи неволі, не вмерли й інтеліґенція розпочали тиху творчу працю. Без крику та галасу відкрили банкові інституції, заснували численні кооперативні установи, товариства Просвіти, книгарні, бюра правних порад, де гуртується людність, поширюється свідомість її й де кожний Українець може найти пораду та матеріяльну поміч. Працьовита й енерґійна українська інтеліґенція, особливо з еміґрантів, уміла в найтяжчі часи одержати працю в приватних і державних інституціях та самоврядуваннях. Праця цієї інтеліґенції, хоча вона займає дуже скромні посади й визискується, користується великим признанням з причини високих кваліфікацій і справности при виконанні обовязків. Особливо кидається в вічи рухливість наших людей в Луцьку. Діставшись до маґістрату та повітового виділу, вони завоювали там солідні позиції й з ними сьогодня вже поважно рахуються. Напримір, у повітовому соймику вони перевели ухвалу в справі помочи читальням „Просвіти", отже установам що були болячками в очах влади. Рівнож у церковному житті зуміли досягнути значні успіхи. Створено церковну раду, відібрано від Росіян, що мають великий собор, малу церкву, де править службу Божу виключно на українській мові відомий церковний й національний діяч протопресвітер армії й фльоти о. Пацевський.

Звертає на себе велику увагу настрій інтеліґенції. Замість революційного демократизму, що частинно причинився до знищення нашої державности, помічається розвиток національної ідеї та поглиблення й поширення ідеї української державности. Засади демократизму, економічні питання, запозичена від Росіян „принциповість" навіть у найдрібніщих справах, що викликало незгоди й сварки між людьми, змаліли, — зато засади нації, державности зросли. Без пересади можна сказати, що розуміння конечности сильної національної української держави, збудованої на засадах дуже міцної авторитетної влади, бере перевагу над усіма иншими течіями. За останні часи завважується лагідніще відношення польської адміністрації до українського життя, зацікавлення ним і шукання виходу з того безвихіддя, куди вона сама загналася на Волині, але основних змін не видно й мабуть не буде.

Відношення нашої інтеліґенції на Волині до адміністрації не має такої striої опозиції, як у Галичині. Місцеві умовини й зрозумілий еміґранський стан навчили оминати різких виступів, а одночасно навчили також уперто й тихо, без дешевих ефектів, працювати над розвитком українського національного життя. — Гість.

Американські болячки.

Гр.-кат. Церква в Америці за три літа правління епископа о. Богачевського опинилась над берегом пропасти. Духовенство і нарід, щоб ратувати Церкву, висилали меморіяли до Ап. Делеґата, а коли це не помагало, взялись до боротьби. Дійшло до того, що скликано конґрес. Дня 29. грудня 1926 зїхалося до Філядельфії 114 делеґатів з 84 парохій, які ухвалили ряд резолюцій. Між иншими ухвалено ще раз вислати меморіял до Апост. Столиці, а поки що не платити катедратика (так називається оплата на удержання епископа, його канцелярії і тд.) до рук епископа, але до рук Комітету, який вибрано на церковнім конґресі. У відповідь на це еп. Богачевський викляв з церкви 11 провідників церковного конґресу (цілу президію і всіх референтів). У відповідь на це нарід вибрав всіх виклятих на становища парохіяльних урядовців, а викляті рішили заскаржити епископа о. Богачевського до суду, бо по американським законам прилюдне виклинання є заборонене. Через це боротьба між еп. о. Б. а вірними так загострилась, що майже виходу з ситуації нема. Зрозумів це мабуть Ватикан, бо покликав ненадійно еп. Богачевського до Риму.

З добре поінформованих кругів подають, що епископа завізвано до Риму по причині того хаосу, який повстав в дієцезії. Чи верне еп. Б. на свій престол, годі вгадати, але і для него і для гр. кат. Церкви булоб спасенням, колиб не вернув.

Такі вістки доносить нам один з американських священиків. Сумні вони! Не хочемо ідеалізувати громадянства, яке протиставилось еписк. Б. Безперечно в боротьбі були помилки і по стороні громадянства. Але треба сконстатувати, що еп. Б. був стороною атакуючою, непримиримою, в боротьбі безоглядною. Пригадуємо початок боротьби: Американські орґанізації утворили спільну орґанізацію „Обєднання“, якої завданням є допомагати матеріяльно старому краєви. На чолі „Обєднання“ стояв о. Сполитакевич. „Обєднання“ стреміло до того, щоб всі складки для старого краю переходили через „Обєднання“. Коли до Америки прибув о. Б., зачав збирати датки на старокраєві потреби духовні. „Обєднання“ не мало нічо проти того, годилось також, щоби зібрані датки були розділені свобідно епископом, але щоб лише були зареєстровані в „Обєднанню“, бо цего вимагає орґанізація жертвенности. Цего бажання не тільки не сповнив о. Б. але в задерчистий спосіб, без знання відносин і людей, став переводити реформи. Не кажемо, щоб ці реформи не були корисні — навпаки: деякі з тих реформ були конче потрібні. Але спосіб переведення свідчив, що о. Б. не вміє обходитися з людьми і густо-часто цілу увагу зосереджував на дрібницях або формальностях і тим розбивав цілу реформу. Взагалі о. Б. не знає компромісу, він чоловік безоглядно впертий. Не помогли голоси перестороги старших священиків, як пр. о. Пристая. „Приказую, так мусить бути“ — це були завжди перші і останні слова о. Б., хотяй о. Б. добре знає, що навіть сам Ватикан завжди в справах громадських іде на компроміси. Це довело до катастрофи. Ще в осени можна було справу полагодити і саме о. Пристай благав епископа, щоб змінив свою тактику. Не помогло. Епископ далі ішов безоглядно, видаючи укази. Таким указом його була заборона відправляти панахиду за І. Франка в 10. річницю його смерти. Мало того, еп. Б. віднісся з острим письмом до галицьких єрархів, щоб вони вступили в його сліди. Це домагання о. Б. сповнив тільки перемиський епископ, — инші відмовили. Не помогли арґументи і американського гр. кат. духовенства, яке вказувало на польського поета Каспровича, котрого реліґійний світогляд був такий самий, що і Франка, а не уважаючи на це, краківські єзуїти у своїм орґані „Przegląd Powszechny“ візвали своїх читачів до складок на памятник Каспровича.

Через те відносини заострились і окрема депутація філядельфійських укр. орґанізацій зголосилась на авдієнцію, щоб виєднати деякі зміни указів еп. Б. Але епископ депутації особисто не хотів приняти. Це довело до церковного конґресу. Ще й тепер інтервенція впливового духовенства могла справу направити. Та еп. Б. не згодився, він викляв 11 найбільше впливових людей. Поступок будь-що-будь непередуманий, нагальний.. І витворилась ситуація, з якої виходу нема.

Еп. Богачевського ми, перемиські громадяне, знаємо дуже добре. Працьовитий до самопосвяти, характерний, український патріот. І колиб до цих прикмет була ще відповідна тактика, якої уживають ватиканські достойники — мігби о. Б. багато зробити. Але дипльоматичних способностей не дала о. Б. доля і звідси траґедія... До того мститься на нім „перемиська школа“, через яку перейшов...

Один священик, прихильник тактики еп. Богачевського і еп. Коциловського, запитаний, що думає про події в гр. кат. Церкві в Америці, відповів: „Ми мусимо іти слідами Великомуч. Йосафата“. Це виглядає на правду. Ба, але Великомуч. Иосафат жив 300 літ тому, а від того часу богато змінилось в світі. Змінив свою тактику Ватикан, позникали аскети, кат. церква святкує Великдень замісць трема днями одним днем і тд. Чи не подуматиби і про зміну тактики як еп. Богачевському так і еп. Коциловському?

Дописи.

З Лемківщини. Зацікавлення нашими окраїнами починає щораз більше зростати серед нашого громадянства, головно завдяки статтям, що появилися в послідним часі в деяких наших часописах. Не від річи буде проте присвятити декілька слів нашим т. вз. оазам, то є тим селам українським, що досі видержують польонізаційний наступ, підчас коли всі сусідні села наоколо вже давно улягли цілковитому спольщенню. Через те вони відтяті від матірного укр. пня та творять наче оази серед польського моря. — Таких сіл є в західній Галичині кільнанайцять. В повіті Новий Торг (5 сіл), Коросно-Стрижів (7), Березів, Ряшів, і тд. Одні із них задержали ще свою віру і мову, деякі зберегли тільки віру (в пов. Ряшів) а мовою вже не ріжняться від польського окруження. — Одною із найбільш віддалених від матірного українського пня є оаза зложена із 7-ох українських сіл, з яких 4 лежать в північній части повіту коросняньского, а 3 в південно східній части повіту стрижівського. Села ті віддалені понад 30 км. від компактної української теріторії так від сходу, як і від півдня. Із цілої оази одна лише Бонарівка (в пов. Стрижів) являється селом чисто українським, всі иньші є більше або меньше мішаними під оглядом національним. На протязі послідних десятиліть виказало згадане село велику відпорність на всякі спроби польонізаційні, завдяки незвичайному привязанню до своєї віри і мови. Село вибороло собі навіть українську школу мимо того, що стрижівський староста враз з інспектором приїзджали в село тероризувати населення. Завдяки праці місцевих інтеліґентів, а головно заслугами покійного о. Опарівського, заложено тут читальню „Просвіти“, яка по війні знову відновила свою діяльність та начисто є тепер поверх 160 членів (на 180 домів). Перед трома місяцями заложено тут і кооперативу. Місцеве населення незвичайно живо займається справами культурно-освітними. В читальни відбуваються часті сходини, устроюються аматорські вистави. З весною ц. р. стане на найкрасшім майдані села власний читальняний будинок, після пляну їхнього земляка інж. арх. М. Шуплата. — За почином місцевих селянінтеліґентів В Качмарського та В Пащака відбулася дня 27 лютого с. р. в Бонарівці господарська нарада, на яку прибули також делеґати із сусідних сіл, Ванівки і Коростенки, які то села ще до нині завдяки байдужности місцевої сільської інтеліґенції остають під москвофільським впливом. Нарада була справжнім святом для місцевого населення. Підчас богослуження виголосив місцевий священик о. Хархаліс гарну проповідь, в якій змалював ядерно причину нужди нашого селянина та вказав лік на усунення її, через освіту і кооперацію. По вечірні виповнилася саля місцевої читальні мешканцями Бонарівки і сусідних сіл. Читальняна саля не могла помістити всіх присутних, тому богато людей прислуховалося нарадам крізь відчинені вікна і двері. О год. 4-ій зачалась нарада відспіванням молитви „Царю небесний“. По виборі президії слідували реферати, промови і привіти: інж. В. Мосори, делеґата Лемківського Союза і філії Просвіти із Сянока, Василя Качмарського, молодого селянина, голови Н. Ради місцевої кооперативи інж. Миколи Шуплата та делеґатів із сусідних сіл. Дуже цікавою була промова делеґата кооперативи з Ванівки (кооператива основана на статутах Русского Ревізійного Союза), який на кінці своєї промови сказав: „Ми тут островом серед чужого моря і тому час нам забути на партійні ріжниці, які розєднювали наші села та получитись разом в кооперації, бо море залле наш остров“. Тоїж думки були і делеґати із Коростенки, тому вирішено взятися спільно до направи своєї долі та спільними силами ставити опір ненаситному морю. — Зворушені до сліз слухали присутні промов та пізно вечером розійшлись домів з вірою, що може колись і до них загляне сонце. — В. М.

З ПОЛЬЩІ І ПРО ПОЛЬЩУ.

З Варшави виїхала до Франції ґрупа польських послів. Ця поїдка подумана як аґітаційний засіб для відігріття остуджених французько-польських взаємин. Одначе не в пригожу пору приїхали польські гості до Французів. Франція шукає зближення до Німеччини, цього вимагає її економічний і політичний інтерес А тут приїзджають гості з Польщі. Польський міністр загр. справ виголосив бундючну промову, в якій подражнив Німців, після цього Німці зірвали торговельні переговори з Поляками. Отже дуже не на руку Французам польські гості, бо Французи зовсім собі не бажають, щоби Німці уважали цю гостину за демонстрацію проти себе. Та гості приїхали, треба їх приймати. І Французи роблять це по всім приписам: обвозять гостей по краю, показують їм старі будинки, дають їсти й пити, говорять приємні речі і т. д. Але стараються якнай менше говорити про пекучі для Поляків справи, як Вильно, поморський коридор, Шлеськ і т. д. І непомітно держать гостей з далека від Парижа, стараються, щоби вона якнайменше сиділи на місці. А французька преса дістала кивок, щоби про польських гостей якнайменше писати. І це вона виконує. Французький дипльомат Жак Сейду в ґазетній статті невинненько зазначує: добре, що польські політики їздять по Франції, бо переконаються, як дуже французьке населення мирово настроєне... — В Лодзі, найбільшім промисловім місті в Польщі вибух великий страйк робітників. Покинуло тут працю 80 тисяч робітників, до них прилучилися й инші промислові осередки, так що число страйкуючих добігає 150 тисяч людей. Робітники домагаються підвижки заробітних платень. Фабриканти не хочуть згодитися на це, кажуть, що инакше не видержать конкуренції з заграничними виробами. — В польськім соймі повна нерозбериха. Ні „правиця“ ні „лівиця“ не знають, що робити. Причепилися тепер справи зміни виборчої ординації до сойму. „Правиця“ має смертельний страх перед „кресами“. Хотілати так змінити виборчу ординацію, щоби до нового сойму війшло якнайменше Українців. Нічого не малаби проти цього і „лівиця“, але вона невдоволена дотепе рішними проєктами змін, бо патик має два кінці — проєктовані зміни вдарилиби й по „лівих“ польських партіях. Один з вшехпольських рабінів — Ґломбіньскі запропонував, щоби на „кресах“ створити польську курію і таким чином забезпечити „стан посяданя“. А Пілсудскі мовчить, продумує на якого йому коня сісти завтра: „правого“ чи „лівого“. Ходять слухи, що на правиці є охота за ціну зміни виборчої ординації пійти під команду Пілсудского. В Польщі все можливо. Ходять теж слухи, що осміщений сойм жити буде довше, як закон приписує. Якщо тільки буде добре справуватися, якщо не буде надто горοїжитися. Дуже бояться всі нещасних „кресів“, головно східногалицьких Українців. — В польськім сенаті на днях мала місце авантура, яка нагадує подію з пос. Хруцьким в соймі. Промовляв тут в імени Українського Клюбу сенатор Карпинський. Говорив правду в вічі про те, що діється на наших землях Дуже це не понутру було польським сенаторам. Один з них — Блискош (з „парафії“ Вітоса) в грубий спосіб накинувся на сен. Карпинського, грозив йому польськими осадниками, які мали йому обіцяти, що будуть бити Українців, що за кожного польського осадника впаде 25 Українців.

Що чувати в світі

В ЖЕНЕВІ на 44-ій сесії Ради Союза Народів зійшлилися нитки світової політики теперішньої хвилі. Менше важні справи, вирішувано на отвертих засіданнях. В цих всіх справах мусіло прийти до угоди. Якщо до угоди тяжко було прийти, то залишувано фірточку, щоби осягнути її в будуччині. Між справами, що були на порядку отвертих нарад були м. и. дві, що торкались Польщі: справа шкільництва на Гор. Щлеську і справа позички для Данціґу. Справа шкільництва, порушена Німцями, залишилася з фірточкою, а справу позички для Данціґу поладнано полюбовно. Та важніщими від урядових нарад були потаємні шахрайки Чемберлена. А всі вони мали одну ціль: скріпити протибольшевицький обруч. На зовні це виявилося ось чим. Італійський делеґат Сціяльоа заявив, що Італія ратифікувала (затвердила) договір з Румунією з 1920 р., яким визнається її право на Бессарабію (докладніще в рубриці про Італію). Він і оправдав Італію, чому вона так довго зволікала з ратифікацією. Казав, що робила це тому, щоби дати змогу Румунії і большевикам полюбовно поладнати справу. Казав, що Італія не хотіла зражувати собі большевиків ратифікацією, щоби тим лекше вплинути на них в напрямі помирення з Румунами. Та це є звичайний викрут За причинами цього кроку треба шукати на історичному засіданню в анґлійськім посольстві в Римі 8 грудня 1924 року, на якому Чемберлен розвинув вперше свій плян боротьби з большевиками, обосновуючи його численними документами про розвідчу службу большевиків, зображуючи небезпеку большевицької пропаґанди, зясовуючи плян, як треба зліквідувати большевизм. Коли тепер Сціяльоа складав свою заяву, Чемберлен зробив міну невинного ягняти. Та на цьому не кінець. Анґлійські ґазети саме підчас сесії Ради Союза Народів подали сензаційну вістку про тайні зобовязання Німців супроти большевиків на випадок війни. Мовляв — Німці зобовязалися заосмотрити большевиків у воєнний матеріял. Що більше! Німці мали — на основі цих вістей — тому війти до Союза Народів, щоби тут розбивати всякі протибольшевицькі затії. Не залишились позаду й большевики. Їхні ґазети пустили в світ вісти, що Анґлія приобіцяла Німцям за помирення з Польщею і за спільну акцію проти Радянського Союза вплинути на Польщу, щоби віддала Німеччині поморський коридор, Данціґ, частину Познанщини і Горішн. Шлеськ, а за те Польща матиме право заняти правобережну Україну з Київом і Одесою включно. Правобережна Україна малаби залишитися в обсязі впливів Польщі, а лівобережна малаби бути під протекторатом німецько-польським. Скажім, що в цих вістках є богато фантазії, всеж вони вказують напрями позакулісової політики. А з усього того видно, як вся увага европейської політики зосереджується на Сході Европи, на большевицькому питанню.

БОЛЬШЕВИКИ били у великий дзвін, що буде війна. А ось на днях два найбільш відповідальні їхні люде — Сталін і Ворошилів (останній є головним командантом червоної армії) заявили публично, що тепер годі думати про війну, бо Анґлія до неї не приготована, не приготовані й большевики, а в протибольшевицькому таборі західно-европейських держав ще в додатку панує така велика розбіжність інтересів, що тяжко тепер подумати, щоби всі ті держави скоро по-

---

Др. ВАСИЛЬ ЩУРАТ.

У ШЕВЧЕНКА В КИЄВІ 1846 р.

(Докінчення.)

Так мені здавалося, що Костомарів не вдоволений був нашою розмовою. Йому годі було бути щирим зі мною, а я не міг уявити собі федерації Славян серед таких умов, де з одної сторони тиснуть Німці з другої ніби славянська Москва, а помочі нівідки.—Так, чи не так? — спитав Костомарів.—Я притакнув голововою.—Ви думаєте про заснування якогось наукового товариства загально-славянського, але де тай чи позволить правительство? Якщо воно буде в Росії, то инші не приїдуть, бо їх не пустять; а буде поза Росією, то Росія ані вас ані нас не пустить до спільного порозуміння. Одні других бояться.—Треба це так назвати, щоби перед кожним правительством покришка була, наприклад: Братство св. Кирила й Методія, — добавив Костомарів, маючи очевидно вже готовий плян.—Може краще: Наукове Товариство св. Кирила і Методія. Братство — то трохи церковні звязки пригадує, майже з точно наміченими вже цілями.

Костомарів замовк. Взагалі бачилося, що нерадо висловлюється. Тут діло в тім, — сказав по хвилі — щоб ту силу, якою є славянський світ, спрямувати на нову дорогу — обєднання і спільної праці для славянської єдности. Нехай Славяне пізнаються взаїмно, нехай навчаться шанувати себе навзаєм, нехай з тою думкою дозрівають, а там і пора їх прийде. Сьогодня по нашій шкурі хто хоче, той їде... а славянський народ став погноєм для Німців. Будують свою силу й славу на славянських трупах. Лице його ожило, коли те говорив. Шевченко почав деклямувати:

Отак Німота запалила
Велику хату і сімю,
Сімю Словян розєдинила
І нишком — тихо упустила
Усобиць лютую змию...

— — — — — — — — —

Був у мене Духинський. Вечером прибіг дуже заляканий. Мешкав у Тишкевичів. Був мабуть вихованцем в їх сімії. Мав себе трохи за Українця, трохи за Поляка — як коли випадало. Про ту опіку Тишкевичів усяко оповідано собі на ухо й жартовано з приводу того, що підписувався з українська. Ти чув що про братство Кирила і Методія? — питає.— Щось до мойого уха долітало. — Мені не хотілося зраджувати нашої розмови з Костомаровом і Шевченком.— Коли щось знаєш, то перестережи товаришів. — Чому? — Один з чиновників канцелярії губернатора перестеріг ґрафа, що правительство попало на сліди якогось політичного загору між Українцями, та що польські студенти належать до того... Небавом зачнеться нагінка.

На те я відповів йому коротко Нічого не знаю.

Духинський на відхіднім шепнув значно: Розженуть нас.

Признаюся, що та відомість потрівожила мене також, бо я знав що деякі студенти Українці мали за довгі язики. Сам я нераз остерігав Т—а.

— — — — — — — — —

Костомарова вже не видаю. Видко, я йому не сподобався, минає мене. І мені він не припав до вподоби. Єще нічого не зробив, а вже хоче всіх навертати до православної Церкви й до білого царя. Для тої його федерації ніхто прецінь не виречеться ані своєї народности, ані віри. Дуже сумніваюсь, чи вдасться йому створити таке товариство, в якім члени в імя науки і взаїмного пізнання, для дуже далекої утопії схотілиб ходити на чужому ремінчикові — і то на чийому?

Серед наших та гадка не знайшла признання. П., котрому я те оповів, коротко сказав мені: Не пхай пальців межи двері, бо примкнуть тобі. Яб..., котрий тут часом показується й має велику популярність між молодю, чоловік уже старший, вислухавши мойого оповідання сказав: — Чув я вже про це, чув. Я пригадав їм слова приказки, які й тобі повторю: „Заки зачнете бігати, навчіться ходити.„

Словом, гадку Костомарова прийнято скептично. — Ті Славяне — говорив Яб... — що на Заході сидять, сидять під кнутом, німецьким чи турецьким. Отож створення такого всеславянського товариства вважати-муть за політичну провокацію зі сторони Росії й подвоять лиш завзяття у відношенні до своїх Славян. А що до славянської федерації — то далека дорога. Заки прийде до поладнання справи загальніщого значіння, треба нам упорядкувати свої власні домашні справи й суперечки.

Шевченко теж, здавалося, не прикладав великої ваги до намірів Костомарова. Ми ходили часто над Дніпро аж до Видубицького монастиря. Він забирав з собою теку з рисунковим папером, пензлі й фарби — й так ми вандрували, а коли по дорозі щось знайшлося, що його зацікавило, сідав і рисував або малював. Найчастіш ми ходили на Видубиче, — так називав народ монастир — стежка там вела понад Дніпром проваллями, яругами, чагарниками, а раз-у-раз полискувало перед нами сталеве зеркало Дніпрової води.

Український поет у відношенні до Поляків дуже нерівно настроєний. Нераз гримав на них, але частіш за минуле. Закріпощення мужицтва й ганив і розумів, але говорив було: „Наші панки й підпанки за Дніпром єще ліпші ніж Ляхи. Таксамо катують мужика, як ваші окономи. На все прийде своя пора!“ В Поляків одначе цінив високу огладу, людяні почування, більш розвинені ніж у Москалів, а для свободи любов і безмежне пожертвування.

— Ви знаєте, що втратили, — говорив було — а те, що втратили, хочете відібрати й тому не жалуєте ні життя ні маєтку; а нашим панкам аби повне корито, їм усюди добре. Сидять собі, як свині в сажі й чужою працею черева розпихають.

На щастя, рідне село поета не належало до польського обивателя й не польський канчук смагав його плечі; тим то й частий вибух гніву на Поляків був у нього неприродній, книжній. Живучи осторонь від них, у сфері московського духа, лаяв їх; колиж зійшовся близько, радо оставав в товаристві їх. У відношенні до мене нераз мав хвилі щирости. Найбільше-ж оживлювався, коли ми виходили за город. Мати природа відсвіжувала й прочищувала його мисли.

Недавно пережили ми таку хвилю піднесення духа. Сиділи на Видубичах на кручі, що повисла майже над самим Дніпром. Було вже під вечір. Мали вертати домів.

— Посидьмо ще, — каже Шевченко — глянь!

Ми мали перед собою чудово гарний вид, можна сказати — далекий, розлогий, губився в синій імлі там, де зір губиться. За Дніпром, що шумів у наших стіп, неначе б оповідав про своє минуле, рівно одностайно, спокійно, в темпі урочистого речітатива — одна, неперервана маса лісів замкнена темносафіровою лінією овиду. Якась сила, дикість, могутність були в тій картині.

Довго сиділи ми мовчки. Шевченко почав деклямувати, що робив часто, коли тільки був у піднесенім настрою:

За думою дума роєм вилітає,
Одна давить серце, друга роздирає....

— Все пропало! — сказав з якоюсь болісною резиґнацією. Билися ми, мордувалися ми, пане брате, й домордувалися до спільної неволі.

* * *

Дальше в споминах Кенджицького згадки ні про Шевченка, ні про членів Кирило-Методіївського Братства нема. Якщо була, то хиба в тій частині, що загубилася. А загубилася певне, бо инакше не пояснити собі майже пятилітної перерви у списуванні споминів. В роках 1846—1851 Кенджицький укінчив київський університет і виїхав учити панські діти до Немирова. З років 1851—1862 спомини Кенджицького для нас менше інтересні; в них також є великі пропуски. Щойно з роком 1862, в котрім одержує посаду учителя фільольоґії при II. ґімназії в Києві, починає списувати їх дальше, але пише вже не довго, бо взявши участь у польському повстані 1863 р., дістається на Полісі в полон і на Сибір, відки аж 1882 р

вирівнювали порахунки поміж собою і пішли спільно воювати з большевиками. Треба сказати, що большевики добре визнаються в положенню кожної держави і мають добрий нюх. Коли вони тепер публично заявляють, що не бояться тепер війни, то значить, — вони певні, що Німеччина покищо не має охоти зривати з ними і станути проти них спільно з Анґлією. Та Анґлія не засипляє своєї справи: підштовхує Румунію, Польщу, Литву — і таким чином творить протибольшевицький бльок на пограничу Радянського Союза. Через Італію закидує сіти на Болгарію, через Францію бере на протибольшевицький бік Югославію (для цеї останньої найзручніще булоби протиставитись Італії — найбільше небезпечної для неї сусідки) при помочі Греції та Італії держить в шаху Туреччину, що досі тримала з Радянським Союзом. Значить протибольшевицький обруч затіснюється поволі, але вперто і послідовно. Все це, очевидно, бачуть большевики. Отже з кожним днем буде ставати перед ними питання: а що далі? Бо такий великий простір не може жити без звязків зі світом, без тісніщих торговельних взаємин і найважніще: без кредитів. А ми вже згадували, що тут вже перед війною промисл розвивався виключно за чужі гроші так, що сама Франція вкладала в російський промисл перед війною 700 міліонів франків річно. Західні держави, докладніще — Анґлія та Америка мають змогу притискати большевиків до муру повільно, розкладаючи собі розправу на довгі роки. І вони мабуть творять протибольшевицький бльок не для війни, яка мусить бути завтра чи позавтра. Ні! Війни вони не хочуть і бояться її не менше від большевиків. Тільки змагають до того, щоби ніхто поза їхніми плечима не піддержував звязків з большевиками, не торгував з ними, не давав їм позичок. Оттака „мирна“ війна неменше тяжко бє, як війна з гарматами. Бо вона підкошує добробут населення. Очевидно, через це населення мусить бути щораз більше невдоволене большевицькими порядками. Мікоян народній комісар торговлі на засіданню бюра торговлі і промислу 28. лютого заявив, що Анґлія щораз менше купує у большевиків сирівців, за те щораз більше закуповують сирівці Данці, Шведи, Німці, Голяндці і навіть Американці. На випадок колиб Анґлійці зірвали торговельні взаємини, вивіз сирівців з Радянського Союза не зменшиться і це дасть змогу вийти в близчі торговельні взаємини з конкурентами Анґлії. — В Москві на засіданню ґуберніяльних і обласних представників торговлі стверджено, що від грудня минулого року по 15. лютого ц. р. підскочили ціни на хліб о 60—85%. А цін цих не можна знизити, бо нема запасів хліба. Є вони на Сибірі, одначе звідтам не можна спроваджувати, бо там залізниці заняті перевозом помочі Китайцям, отже не можна дістати ваґонів на перевіз збіжа. — До комісаріяту заграничних справ війшов як другий заступник Чічеріна Карахан. Перший заступник — Літвінов є референтом европейської політики, а Карахан є найліпший знавець азійських справ. — На Україні большевики поробили пересунення в харківському правительстві: комісарів-Українців, яким закидують що вони занадто свідомі Українці і більше дбають про Україну, як про світову революцію (читай: послух для Москви). Це зробило на Україні велике враження. Це й є зайвий доказ, як нам — західним Українцям обережно треба ставитися до большевицької партії на Україні, що в 75% є неукраїнського. Цікаво, що скажуть на се наші доморослі комуністичні і комуніствующі телята?

НІМЕЧЧИНА опинилася тепер в дуже цікавому положенню: Анґлія бажає осамітнити большевиків в Европі. Міжтим Німеччина має за собою рапальський і берлінський договір з большевиками. Досі Німці на цих договорах добре виходили. Анґлія і Франція дуже добре розуміють, що без Німеччини не дадуть собі ради з большевиками. Тому стараються перетягнути Німців на свій бік. А Німці, тримаючи за собою большевиків питаються: а що заплатите за те, що зірвемо з большевиками? І що раз здобувають більші уступки зі сторони Франції. Франція війшла вже з Німцями в тісніщі економічні взаємини. Бачить користь з цього і не хоче попадати в якенебудь непорозуміння з своїм східним сусідом. Одначе окупованих областей за пусто-дурно не хоче віддати. Пробує поторгуватися. А ці окуповані области це не одинока причина спору Німців з Анґлією і Францією. Є ще справа кольоній, є ще Австрія, яка в порядку річей повинна належати до Німеччини, є ще в кінці ціла купа порахунків з Польщею. Тому Німці не хочуть зривати з большевиками. Вони зробилиби це тільки тоді, коли малиби певність, що у відплату за зірвання з Радянським Союзом дістануть все, що їм загарбано у версайському договорі. Покищо на всі залицяння відповідають Німці, що вони до большевиків займають невтральне становище, що вони готові завжди посередничити у вирівнуванню порахунків між Анґлією і большевиками. І покищо Німці сміються в кулак з анґлійських тарапатів в Китаю. Це Анґлійцям дуже не подобається, а головно тому, що Китайці хвалять собі Німців. Дуже не зручно Анґлії з такою поставою Німеччини. Річ в тому, що Анґлія на всякий випадок для заляканя большевиків підпирає в останніх часах Польщу, бажалаби собі, щоби Польща дістала позичку в Америці, хотілаби мати її як надійний засіб в боротьбі з большевиками. А тут Німеччина ані руш не бажає собі йти в парі з Польщею, не діставши назад прилучених до Польщі колишніх німецьких земель. В Женеві Штреземан стрінувся з польським міністром заграничних справ. І політикував з ним, щоби другі держави не казали, що Німці нечемний народ. Німці готові навіть наново розпочати з Поляками перервані недавно розмови і вони триватимуть так само довго, як і дотеперішні. Бо Німці не спочинуть так довго, доки не осягнуть свого. — Ґазети пишуть, що до примирення Польщі з Німеччиною напирають на Поляків Французи а на Німців Анґлійці.

ЧЕХОСЛОВАЦЬКИЙ президент Масарик мав розмову з співробітником ґазети „Епока“ про Німеччину і сказав ось що: Вже підчас і після війни я числився з Німеччиною як державою великої нації, що з всією силою змагатиме, щоби піднестися з поражки. В програній війні лежить можливість побіди в будучині. Побіджений робить обрахунок совісти і шукає шляхів до поправи свойого положення. Побідник спочиває, упоєний побідою і засипляє. Значить, побіда часто приготовляє поражку в будучині, а поражка побіду. З цього становища дивлюся на розвиток повоєнної Німеччини і бачу, як вона на всіх ділянках життя завзято працює. Природне явище: Німеччина зближується до західних держав. Гарна промова Бріяна (зміст ми подавали. Прим. Ред.) є судом державного мужа про реформаторські змагання Німців. Праве німецьке правительство є переходовою спробою. Спроба ця каже матися на обережности, одначе вона ніяк не змінює нашої лінії в заграничній політиці“. З цих слів бачимо, як дуже розумною людиною є чехословацький президент. Здорово задивляється на Німеччину, розуміє Німців. А найважніще: не дурить своїх земляків, киваючи пальцем в чоботі проти Німеччини. А так роблять — наприклад — польські відповідальні політики.

АНҐЛІЙСЬКИЙ бувший міністр в правительстві Мекдоналда, один з провідників робітничої партії — полковник Веджвуд написав статтю в ґазеті, в якій говорить про відчуження від Европи не тільки Америки, а й Анґлії. Анґлія свої довги супроти Америки упорядкувала і вирівнала А держави европейського суходолу своїх грошевих зобовязань у відношенню до Анґлії не хочуть виконувати, кажуть, що бідні. Але на зброєння гроші у них все таки звідкись находяться. Веджвуд кпить собі з тих держав, в яких пануючий народ гнобить поневолені народи. Він каже: Ми Анґлійці — добрі націоналісти, та Европа зварıювала на точці скривленого націоналізму. Чому в Полудневому Тиролю прізвища мусять бути прикрашені закінченням на о? *Чому українські патріоти мають мандрувати до польських тюрем, зовсім таксамо, як колись мандрували польські до московських?* Чому мусять і як можуть судетські Німці вчитися по чеськи? Чи італійський націоналізм не кидає нас два тисячі літ взад“. Певним відтяженням для Анґлії в Шанґаю є непорозуміння між провідниками китайського національного руху. Ґенерал кантонських військ помірковоний в своїх поглядах Чанґ Кай-Шех заявився за уступками для чужинців. Через це значно впала його популярність. Він великі надії покладає на конґрес Куомінтанґу (націоналістів), що має відбутися в Ганков. Він хоче поставити внесок на цім конґресі, щоби усунути Бородіна, аґента большевиків, що керує в Китаю большевицькою акцією. Кантонська армія змагає до заняття залізниці Шанґай Нанкінґ, щоби таким чином перервати звязок Пекіну (осідок китайського правительства що сліпо слухає Анґлії) з північною армією (Чанґ-Тсо-Ліна). Анґлія дальше продовжує переговори з Кантонським правительством, а одночасно старається підкріплювати ворожі Кантонови сили, щоби таким чином якнайбільше уступок виторгувати від проворного міністра заграничних справ — дра Чена.

ФРАНЦІЯ занята реорґанізацією своєї армії. Вона хоча як дбає про добрі взаємини з Німеччиною, старається забезпечитися мілітарно на будуче. А боїться Франція ось чого. Німці мають всього 100 тисяч війська, а 150 тисяч поліції. Є це кадри офіцерів і підофіцерів на випадок війни. Як що прийшлоби до війни, Німеччина при помочі отсих кадрів може поставити 200 дивізій війська, з 30.000 люда в кожній дивізії, значить може мати підчас війни шість міліонів людей під крісом. А Франція на випадок війни може змобілізувати 4,700.000 люда, в чім буде 3,700.000 невправних рекрутів і ріжних поміч-них військ. Хоча в мирових відносинах держить Франція 700.000 війська. Так велика скількість війська підчас мира богато коштує, а підчас війни це число за мале, щоби творити кадри для невишколеної маси змобілізованих. Німці устроїлися дуже практично. Вони не можуть тримати богато війська. Зате вони собі потворили найріжнороднїщі товариства, в яких населення обучується воєнного ремисла. З цих товариств подвійна користь: в них населення дістає фізичне вихования і вчиться того всього, що необхідно знати підчас війни. В цих товариствах кожний громадянин виучується на доброго жовніра і гартується фізично. Щось подібного хочуть завести у себе і Французи. В цім напрямі опрацював проект реорґанізації армії Поль Бонкур, а міністр Пенлеве вніс цей проект в парлямент. Називається цей проект „пляном національної оборони“. По думці цього пляну обовязок військової служби буде поширений підчас війни на всіх, без огляду на вік і пол. А проводитимуть цей плян всі міністерства, кожне в свойому обсязі. На чолі цеї праці стоятиме комітет національної оборони, якого голова — високий офіцер на випадок війни бувби головним вождом. Переводячи в життя цей плян, Франція зменшилаби стан армії на мировій стопі на 20 дивізій (346 тисяч люда) у Франції і 10 дивізій (175 тисяч) кольоніяльної армії. Внутрі краю армія не сміла би бути ужизана до поліційної служби і репресійних цілей. Це належалоби до републиканської ґвардії (15 тисяч). Обовязок фронтової служби розтягається від 21 року життя до 48. Крім цього хочуть Французи укріпити свої східні границі від Швайцарії до моря, що малоби коштувати 7 міліярдів золотих франків. — Цікаво буде зазначити, що автором цього проекту національної оборони є соціяліст Поль Бонкур. І цей проект виринув в парляменті саме на передодні засідання Ради Союза Народів і в хвилі, коли американський президент Кулідж виступив з своїм проектом загального розоруження на морю. Значить — Льокарно Льокарном, бажання мира — чудесна річ, але все таки краще забезпечитися на всякий випадок. Так роблять розумні народи, що дивляться дальше свойого носа. — Париський представник большевиків Раковський дістав з Москви нові уповноваження, Раковський має змогу брати Французів на дуже пекучу для них справу: передвоєнних і воєнних довгів Росії. А це не шутки: Росія звинила Франції 15 міліярдів франків золотом, з чого 8 міліярдів — це передвоєнні довги, а 7 міліярдів — воєнні довги і відплата за засеквестровану власність французьких громадян після приходу большевиків до влади. Франція вимагає сплати одної третини передвоєнних довгів і повної тарифи воєнних та повного відшкодовання за засеквестровану приватну власність Французів. Якщо Раковський згодиться на це, так Франція готова урватися з анґлійського шнурочка і заключити договір з большевиками. А тоді вийшлоби таке, що не тільки Німців лучилоби з большевиками Рапалльо, а прийшлоби теж до свойого рода Рапалля між Францією і Радянським Союзом. Справа російських довгів для Франції дуже важна ще й тому, бо російські довжні папери є в русі на французькій біржі, де вони представляють третину своєї вартости. Якщо тепер розмови з Раковським розбилисяби, тоді ці папери стратилиби свою вартість, а це грозилоби крахом біржі.

ІТАЛІЯ затвердила договір в справі Бесарабії, який заключено 20. жовтня 1920 р. між румунським правительством з одного боку, а Францією, Анґлією, Італією та Японією — з другого. В цім договорі згадані держави забезпечують Румунії посідання Бесарабії, яку признано їй версайським договором. Договір з 20. жовтня 1920 р. був узалежений від того, що з чотирох держав, які його підписали, мають його затвердити щонайменше три. Франція і Анґлія його давно затвердили (ратифікували). А Італія зробила це щойно тепер. Мимоходом кажучи, підписати цей договір в 1920 р. спонукали горячі відносини на Сході. З большевиками ведено тоді війну, отже щоби Румунію заохотити до опору проти большевиків підписано з нею отсей договір. Чому Італія Муссолінія так довго його не затверджувала? Річ проста: Муссоліні тримав в шаху большевиків, ґандлював з ними, чекав на нагоду, коли за затвердження можна буде дістати добру нагороду. Італію тепер втягає Анґлія до протибольшевицького бльоку. Муссоліні дається втягнути до цього, що більше — він навіть висилає демонстраційно відділ війська до Шанґаю в Китаю, щоби таким чином підкреслити однодушність Італії з великою Анґлією. Але за це він дістає вільну руку на Балкані: обмотав Альбанію, зводячи її до ролі італійської кольонії (тепер хоче зробити альбанського президента Ахмеда Зоґу королем), обмотує Болгарію; обмотав Румунію і таким чином підсувається аж до пшеницедайної землі України. І не тільки це. Пишуть ґазети, що Муссоліні дістав ріжні обіцянки в Африці, а головно зобовязання корисного вирівнання границь в Абисинії.

ЗЄДИНЕНІ ДЕРЖАВИ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ використовують клопоти Анґлії в Китаю і з великою енерґією поширюють свої впливи в осередній і полудневій Америці. Притискають до муру Мексик, а Нікараґую вже осідлали, захоплюючи в цій важній для себе країні (на пограничу панамського каналу, що лучить Атлянтійський Океан з Тихим Океаном) важніщі місцевости в свої руки при помочі своїх залог (це називається: для береження ладу). Крім цього Зєдинені Держави поробили відповідні кроки для скріплення своїх впливів у державах полудневої Америки. Через це там зростає ненависть до північної Америки. Тому, як подають мексиканські ґазети, бюро пропаґанди держав осередної і південної Америки видало відозву, в якій закликується до бойкоту товарів Зєдинених Держав. У відозві подано спис 300 ріжних товарів, які треба бойкотувати, а які слід спроваджувати з других держав і з Европи. Бойкот мавби тривати так довго, доки маринарка Зєдинених Держав не усунеться з території малих републик і доки Зєдинені Держави не подадуть до публичного відома договорів, які накинули таким державам, як Гайті, Сан Домінґо, Нікараґуа, Панама, Куба, Перу і Болівія. Малі держави південної і середної Америки хочуть навчити розуму могутню північну Америку і пошанівку прав малих републик.

В БОЛГАРІЇ знову відізвалися бомба і револь ер. 6. березня о годині 10 вечером зроблено замах на директора поліції Ікомонова. Бомба розірвала його на кавалки. Того самого дня рано зроблено напад на окружний уряд в Софії. Бандити звязали двох служачих, одного пробили штилетом, урядника, що саме війшов до будинку (перед годиною 9 ою) тяжко поранили револьверовими стрілами, касієра ножем зранили, забрали 800 тисяч левів і втікли. — В Болгарії йде тепер оживлена виміна думок на тему орієнтацій. Одні кажуть, що треба шукати порозуміння з Югославією, другі кажуть, що краще опертися на Італію, бо при помочі Італії можна буде здобути Македонію. В міністерстві заграничних справ взяла гору орієнтація на Італію.

В ТУРЕЧЧИНІ правительство Мустафи Кемаль-Паші ухвалило знести військові суди, введені підчас повстання Курдів. Завданням цих судів було боротися з прихильниками старого режіму і охоронювати молоду републику. Обсяг ділання цих судів був дуже широкий, а спосіб поступовання упрощений. Видали вони богато засудів смерти на політичних противників Кемаля. Мимо спротиву парляменту правительство усуває ці суди, щоби доказати, що Туреччина є цивілізованою країною, яка змагає до внутрішного заминрення при помочі правительства сильної руки, а не при помочі терору. — Осідком турецької републики є невелике місто Анґора, що має 30 тисяч мешканців. Осів тут Кемаль Паша, бо воно є в глибині краю і тут нема небезпеки несподіваного наїзду, як в Константинополі. Хоч як тут невигідно. Нема більших домів. Міністри правительства Кемаля з початку мешкали по

вертає в Варшаву, відтам переноситься в Петербург, де й умирає в шпиталі Марії Маґдалини нуждарем. Кінцеві спомини його присвячені київським конспіраційним подіям, які попередили повстання. Там подибується дрібні згадки й про Вол. Антоновича і про Мих. Чалого, котрого, як і Шевченкового друга Сошенка, Кенджицький знати міг із Немирова (гл. Fr. Rawita-Gawroński: Kartki z historyi szkolnictwa pod zaborem Rosyi. Gimnazyum w Niemirowie na Podolu w połowie XIX. w. Одно, що з тої партії споминів заслугує на увагу, це опис вражіння, яке на Кенджицького зробив Київ у 1862 р., небачений ним довше й докладнійше звиш десяти літ.

„Инші часи, — пише — инші люде, инші пісоньки! Якже змінився Київ від моїх часів! Рідко я сюди заглядав, тож і годі було запримітити зміну; щойно тепер бачу єї, коли тут на стале посилився. Ледви тринайцять літ минуло — а росте як на дріжджах. В тім місци, де була пустка, станув фронтом до бічної стіни університету великий буданок II. ґімназії, Крещатик забудувався домами з цегли — партерові домики щезли. Забудовалися вулиці Жандармська й Жилянська, Мала Володимирська посунулася аж до болот над Либедю, а моє старе Козине Болото — якже воно вцивілізувалося по европейськи! На вступі від Толкучки, на двох рогах його, стоять, як два соперники напротив себе, два великі трактирі — „Париж і Лондон“, голосні в день і в ночі співом і сваркою кацапів, що сходяться тут на чай. Сварки кінчаться на Толкулці бійкою. В ночі чути пісоньки, яких давніш не чулося ніколи: „Na Koziem błocie stoi latarnia“... Стежка що веде до гори, розширилася, забудована з обох сторін малими домиками, тільки на верху стоїть ненарушений той домик серед дерев, де я мешкав. Хати, де Шевченко співав — ані сліду. А стільки ми там наговорилися — про федерацію Славян! Замість згоди знову починаємо сваритася і хто знає, чим воно все й коли скінчиться“.

Цей опис зміненого вже в 1862 р. Києва тим для нас важний, що ставить під знаком питання статтю В. Кричевського про „Будинок, де жив Т. Г. Шевченко у Київі“ поміщену в київській „Україні“ (1925' Кн. 1—2). Кричевський подає фотоґрафічну знимку з того будинку й турбується про збереження його, підчас коли Кенджицький вже в 1862 р, сліду по ньому не бачив. Одно, значиться, тут лиш певне, а саме, що Шевченко жив на Козиному Болоті, як це впрочім стверджене й споминами Чужбинського, Аскочинського й ин.

Цілість споминів про Шевченка не приносить нічого такого, що казалоги сумніватися в правдомовности Кенджинського. Можнаб тільки спитатись, чому Костомарів у своїх споминах не згадав про нього. Але на таке питання й відповісти не трудно, знаючи боязливість Костомарова, збільшену певне після подій з 1863 р. Про це, що Поляки вкручувалися в українські кружки в Києві, оковідає в прочім Солтановський, догадуючись, що вони може й доносили дещо властям (гл. оповідання А. А. Солгановського про київське життя 1840-х р. в „Україні“ 1924, кн. 3.). Крім Кенджицького інтересувалися Шевченковим кружком Пєткевич, Алекс. Яблоновський (в споминах Кенджицького: Т. і Яб...) і ин. Важні при оцінці достовірности споминів Кенджицького також натяки на Панталеймона (Куліша) і студента Т. (Тулуба).

Та цінніще всего те, що спомини Кенджицького відкривають перед нами ріжниці в поглядах Костомарова й Шевченка на всеславянську справу. Ті ріжниці є такі, як ми їх собі на основі научних дослів уявляли. Спомини Кенджицького кажуть, що ми й не помилялись.

містьох в кімнаті. Та тепер Ангора скоро розбудовується. Протягом 1926 р. побудовано тут 1500 домів, значить — будовано тут понад 4 доми денно. Кемаль Паша переломив старий турецький звичай, що жінка поза хату не сміє ніде носа показати. Сьогодня в Туреччині жінки беруть участь в громадському життю, мають повну свободу, працюють по урядах. Туреччина мусить матися дуже на обережности, бо вона тепер висить між Радянським Союзом і Анґлією. Щоби її відтягнути від союза з Радянським Союзом, Анґлія зуміла довести до грецько-італійського порозуміння в турецькій справі. Греція ласа на Константинополь, а Італія малаби охоту усадовитися в Малій Азії. Ґазети пишуть, що Італія дістала від Анґлії позичку 50 міліонів фунтів штерлінґів на акцію в Малій Азії. Розуміється, таким чином Анґлія страшить Туреччину, щоби її відтягнути від Радянського Союза. Нема сумніву, що Кемаль Паша зажадає великої заплати за зірвання звязків з Радянським Союзом. І коли припече, Анґлія буде платити.

МЕКСИКАНСЬКИЙ президент Калєс своєю протицерковною політикою наробив собі богато ворогів. Тому в Мексику йдуть повстання. З внутрішних труднощів мексиканського правительства користають Зєдинені Держави і стараються примусити правительство Калєса, щоби воно не втручувалося до справ Нікараґуї. В цій справі вислали Зєдинені Держави 1. березня ноту з остереженням, щоби мексиканське правительство не давало помочі нікаґуйським лібералам, які ворожо відносяться до Зєдинених Держав. Инакше — грозять Зєдинені Держави — буде знесена заборона довозу зброї до Мексику. А свобідний довіз зброї бувби поважною небезпекою для мексиканського правительства, бо тоді зміцнилосяби становище повстанців.

В ЯПОНІЇ 7. березня вибух новий страшний землетрус. В місті Амарубе завалився наслідком цього залізничий міст. Між Осакою і Кобе занялися стайні, а відтак доми. Кілька місточок між Осакою і Кобе зрівнані з землею. Пристань в Матсучі і місто Матсуча та місто Кокоро в огні. Згинуло кілька тисяч людей, богато людей ранених. В Японії землетруси є доволі частим явищем. Учені кажуть, що ціла Японія лежить на вульканічнім терені і що вона колись зникне під морем так, як Атлянтида (такий острів мав колись бути на Атлянтійськім Океані і зник підчас землетрусу під водою). В роках 1601 — 1898, тобто протягом трьох віків було в Японії 108 землетрусів, що пожерли велику масу жертв в людях. Значить, один землетрус припадав на $2^3/_4$ років. Про розміри жертв може свідчити землетрус в 1703 році, якого жертвою впало 200.000 люда. У вересни 1925 року згинуло підчас землетрусу теж 200.000 люда і тоді найбільше потерпіли міста Токіо (столиця) і Йокогама.

ЛАТВІЯ заключила з большевиками договір про безпеку. Цей договір являється значним дипльоматичним успіхом большевиків, неначе відплатою за визнання Італії прав Румунії на Бессарабію. Таким чином большевикам вдалося зробити вилім в ланцусі, яким їх окружує Анґлія. Бо Латвія належить до Союза Народів, отже неповинна входити в ніякі союзи без порозуміння з Союзом. Значить, вона стала явно по стороні большевиків. Як заявив латвійський міністр заграничних справ, вступна умова Латвії з большевиками обіймає ось які постанови: 1) обі сторони зобовязуються зберігати невтральність на випадок, коли одну з них заатакувалиби инші держави; 2) обі сторони зобовязуються не входити в ніякі союзи, спрямовані проти політичної незалежности чи територіяльної цілости другої сторони, не брати участи в союзах, яких метою бувби господарський чи фінансовий бойкот другої сторони. Як узгіднить Латвія цей договір приналежністю до Союза Народів, з якого не думає виступати, покищо невідомо. Латвійський міністр загр. справ, заявив теж, що метою його політики тівніще порозуміння з Литвою, Естонією і Фінляндією, з поминенням Польщі, бо Польща не належить до північно-східної Европи, тільки до осередної. — Цей договір Латвії з большевиками є не тільки успіхом большевиків, він теж на руку Німеччині, бо таким чином Латвія не попаде під вплив Польщі. А нема сумніву, що крок Латвії матиме вплив на подібні переговори большевиків з Естонією, якої положення є подібне, що й Латвії. Те саме мається з Фінляндією.

ВСЯЧИНА

З огляди на недостачу місця відповідь ред. М Струтинського на „Вімя правди" проф. дра К. Студинського появиться щойно в черговому числі.

Тихий ювилей. 9. березня ґімназія СС. Василіянок у Львові святкувала 25-ті роковини педаґоґічної праці своєї основательки ігумені Володимири Филевич, котра 25 літ тому назад розпочала свою педаґоґічну діяльність як настоятелька дівочого інститута при монастирі СС. Василіянок у Львові. В цім самім році стала вона ігуменею цього монастиря і в короткім часі перемінила скромну монастирську школу в ґімназію, яка сьогодня має за собою понад 20 літ розвитку і належить поруч ґімназії перемиського інститута до першорядних приватних шкіл в краю. Після богослуження в наміренню ювилятки, зложили їй побажання делеґації учениць і учительського збору. Потім для учениць ґімназії мав виклад директор ґімназії др. В. Щурат про початки українського дівочого шкільництва. Свято було тихе, бо й не могло бути инакше з огляду на ювилятку — скромну монахиню.

Московський курс в православній церкві на Волині. Митрополит Діонізій переніс архимандрита Полікарпа, пароха собору у Володимирі Волинськім до одного з монастирів на Виленщині. Архимандрит Полікарп — свідомий Українець (одинокий Українець — архимандрит) завів українську мову у відправі в соборі. Це тепер знесено. Собор віддано в московські руки, а о. Полікарпа вислано на ділі на заслання. Митрополит Діонізій заборонив духовенству брати участь в українськім церковнімі зїзді, до якого почин дав відомий діяч на церковному полі др. А. Річинський Значить, московський курс в православній церкві на Волині розпочався в більших розмірах.

Есенції до горівок, лікерів і руму до набуття в аптиці під „Звіздою" Перемишль, Францішканська ч. 2.

НОВИНКИ.

Страшний злочин. В Хлібичині коло Коломиї брати Михайло Сморжанюк (27 літ) і Дмитро Сморжанюк (33 літ) забили 24-літню Анну Панчак. Пішло ось з чого. Михайло залицявся до Анни і мав з нею любовні зносини. Одначе хотів женитися не з Анною, тільки з богатою Тетяною Демків. Анна мала мати дитину. Це могло пошкодити Михайлови в його заходах в справі женячки з Тетяною. І що робить цей Ірод: викликує вечером Анну за село, там її з Дмитром задушує, а опісля кидає до студні. Та лікарські оглядини тіла виказують, що Анна непоповнила самовбивства (в жолудку не було води). Нитка по нитці і злочин вийшов на верх. Сусід Проць Сморжанюк каже, що чув в ночі, як хтось благав: „Михасю, даруй життя, присягаю тобі...", а крім цього чув, як щось падало до студні. На днях оба брати станули перед судом в Коломиї. Михайло засуджений на смерть, Дмитро на 6 літ тюрми.

„Добрий" син. Андрус Закржевскі, вернувши домів з забави в Бориславі, хотів ножем пробити рідну маму. За те пішов на відпочинок до арешту.

Злодії приготовляються на свята. У склепі Василя Гавриляка у Волосянці к. Борислава злодії вкрали на 300 зол. солонини. А в Кооперативі „Злука" в Бориславі вкрадено товарів на 1500 зол.

Польські парібки. В Лісткові коло Лодзі парубчак Хомоля затягнув до ліса разом зі своїми приятелями парібка Робакевіча. Там Робакевіча вбили на паль. Нещасний сконав в страшних муках. Так пімстився Хомоля на ньому за те, що залицявся до доньки місцевого солтиса (війта).

Батько вбив сина. В Павлосеві коло Ярослава справляв господар Іван Штучко гучну забаву. Не обійшлося без горівки. Підпивши посперечався Іван з своїм сином Михайлом. Сич вдарив батька в лице, а цей вхопив за сокиру і вбив сина на місци. Щойно тоді опамятався і мало що не зійшов зрозуму над трупом сина. От до чого доводить горівка!

Пожар. В Мацошині коло Жовкви вибух пожар в будинках господаря Івана Лущака. Згоріла стодола, збіже і господарські знаряди. Шкода виносить около 5 тисяч золотих.

За 5 золотих 6 місяців тюрми. На днях ставали перед судом присяжних Ян Яноха, Франц Кісьолек і Ян Ґанцарж за те, що 15. грудня мин. року напали на гостинці під Жарновцем на двох господарів і під загрозою смерти домагалися, щоби їм виміняти 5 безвартісних марок на 5 золотих. Ґанцаржа суд увільнив, а Кісьолка і Яноху засудив, першого на 5, другого на 6 місяців тюрми.

Вилив річки. Річка Шкло вилила коло Яворова та в присілку Брашки і Моранці зробила великі шкоди. Також знищила на яких 4 — 5 кільометрів гостинець так, що рух припинений.

Людоїди в Европі. Коло Кошиць чехословацькі власти арештували 26 Циганів, 12 мущин і 14 жінок. Арештувані самі пра́знаються, що зїли чотири жінки і одного мущину. Вони не уважають це за ніякий злочин. Один з арештованих наівно заявив серед судом, що „мясо було дуже добре, тільки що мало солодкавий посмак". Шайка циганів, до якої належали арештовані, ґрасувала по лісах на угорській границі і тут виловлювала пачкарів, жебраків і волокитів, отже людей, за якими не булоби кому впоминатися. Зловлених ограблювано, а опісля вбивано. Арештовані признаються, що вбили 12 осіб, а зїли тільки 5. Їхній злочин вийшов на верх завдяки припадкови. Між циганами був глухонімий, що вмів писати. Його при поділі награбованого добра скривджено і він написав листа до жандармерії. На основі цього листа дикунів виарештовано.

Жінка вбила чоловіка. В Бушковичах коло Перемишля посварився господар Василь Крупа з жінкою. А пішло з того, що він докорював жінці за те, що не зварила обіду. Розлючена Василиха вхопила за сокиру і розторощила чоловікови голову. Між Крупами здавна не було добра. Все жили в незгоді.

Затроєння горілкою. Щораз більше випадків затроєння динатуровим спиртом. Люде шукають за такою горілкою і роблять її собі то з динатурового спирту то з деревного. І опісля гірко покутують, а часто трапляються й випадки смерти. Ось так в Великих Очах коло Яворова затроїлося кілька людей от такою горілкою. А в Рацевичах на Виленщині на днях затроїлося динатуровим спиртом 40 осіб. В селі Волосинці коло Сколього відбувалося весілля у одного з місцевих господарів. На весіллю було около 80 гостей. Від горілки, яку подавано, всі небезпечно розхорувалися, а сім осіб вмерло на місці. Показалося, що горілка зроблена була з деревного спирту, який продали господареви Мошко Ріхтер і його жінка, мовляв — це чиста оковитка. Мошко з жінкою арештовані.

Хотіла бути рабінихою — і дістала 6. місяців криміналу. Рабін з Радимна на свою біду їздив до Америки. А їздив туди, щоби роздобути долярів. Та на своє нещастє познайомився в Нюйорку з 60-літною бабою — Златою Рубін. Її чоловік, вмираючи, просив рабіна, щоби опікувався Златою. Рабін зробив радо, бо Злата мала доляри. Та ось підстаркувата жінка забажала стати рабінихою. А рабін мав в Радимні жінку і купу дітей. Проворна баба так обмотила рабіна, що зі страху мусів з нею взяти цивільний слюб. Опісля рабін вернув до Радимна. Злата не всиділа в Америці. виїхала за рабіном і зачала помпувати його кишеню. Дійшло вкінці до того, що рабін мусів пізвати Зляту до суду. І ось в Перемишлі відбулася недавно розправа. В чорнім світлі вийшов з розправи тип старої відданиці, Злати, але й в поганому світлі показався й рабін, який полакомився на доляри і попав в сіти крутої баби, що зуміла примусити його до двоженства. Злату Рубін засудив суд на 6 місяців тюрми. Проти рабіна ведеться слідство за двоженство.

Вироди. В році 1920 молоденька дівчинка довідалася, що її брат попав в польський полон, що він є в Стрию, а звідси мають вислати його на Поморя до табору інтернованих. І добра сестричка забажала побачити брата. В Станиславові довелося їй довго ждати на поїзд. В ночи підійшли до неї в почекальні два панки, представилися їй як поліційні аґенти і казали йти за собою, мовляв — до комісаріяту поліції. І завели дівчинку до ваґону, що стояв на сліпім торі. Там їй заявили, що мусять її зревідувати, чи не має револьвера. Опісля стали добиратися до дівчинки. Її крик нічого не поміг. Ваґон стояв далеко від стації. І оба батяри дівчинку знасилували. Ці вироди називаються: Ізак Айзенберґ і Маріян Рудніцкі. Айзенберґ вже відповідав перед судом давніще, а Рудніцкі попався перед суд щойно тепер. Цей останній батяр через три роки бушував по Станиславівщині, представляючись як урядник скарбової сторожі.

НАДІСЛАНЕ.

За надіслане Редакція не відповідає

Подяка. Впп. Др-ви ЕВСТАХІЄВИ ПРИЙМІ, лікареви внутрішних недуг в Перемишлі, складаю як найщирішу подяку за вилічення мене з протяглої важкої внутрішної недуги. — **Інж. І. Лапчук.**

Загальні Збори філії Т-ва „Просвіта" в Перемишлі відбудуться в пятницю 25 ц. м. о год. 11. передполуд. в салі Народ. Дому.

Церковний Комітет в Старяві коло Мостиск оголошує конкурс на будову нової церкви. Пляни можна переглянути в уряді парох. в Старяві, де належить вносити оферти.